

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Stichting Elker, Groningen

Toezicht JeugdzorgPlus

Rapport Stichting Elker

De hulpaanbieder aan het woord

Op deze punten uit het rapport zijn we trots:

Kleinschalig werken met meer individuele aandacht is de afgelopen periode doorgezet. Bewustzijn m.b.t. alternatieven ter voorkoming van VBM is in toenemende mate aanwezig. Er is een positieve beweging om te willen leren en verbeteren. Sinds apr.'23 bestaat de afzonderingsruimte niet meer en in de 1e helft van '23 zijn de hulpverleners incl. ZZP'ers getraind in Geweldloos verzet. In de loop van '23 is het gelukt om extra personeel aan te trekken op de groep en in de ondersteuning aan de professionals (extra uren gw'er). De 1e incidentrapportage op basis van de veldnormen is 2 nov. opgeleverd.

Met deze punten uit het rapport gaan we aan de slag:

Elker doet met 5 JZ+ aanbieders mee met doorontwikkelen van de START-AV als instrument en taal om risico's in kaart te brengen. JZ+ gaat ook aan de slag met het verbeteren van afstemming over de ontwikkeling van jongeren tussen onderwijs & zorg, met accent op een meer integraal dagprogramma. Focus ligt voor de zorg op 'nee-tenzij' principe waardoor met generieke VBM wordt gestopt en op creëren van alternatieven; we werken in 1e kwartaal '24 toe naar einde generieke VBM 's nachts. JZ+ gaat de cyclus van evalueren en leren van inzet VBM, alternatieven en incidenten op elk niveau intensiveren.

Dit hebben wij nodig om te kunnen verbeteren:

JZ+ heeft voorafgaand aan plaatsing een verklarende analyse en duidelijk (woon)perspectief voor de jongere nodig, om naar toe te werken. Om accurate data te genereren m.b.t. VBM dienen de professionals controlemaatregelen en VBM adequaat te registreren in Care4. Met het beschikbare trainingsmateriaal rusten we hen zo optimaal mogelijk toe. Voor continuïteit is doorstroming naar vervolgplekken essentieel. Er zou een passend preventief aanbod moeten komen voor jongeren met hoog risicovol gedrag op het grensvlak van justitie, die nu in de JZ+ belanden; dit ziet Elker als een ketenprobleem.

Conclusie van de inspectie

De inspectie concludeert dat Elker zich inspant om jongeren passende zorg te bieden en de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen verder terug te dringen. Binnen Elker lukt het medewerkers om de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen te voorkomen onder andere door kleine groepen en de inzet van alternatieven. Ook de toepassing van maatregelen verloopt grotendeels overeenkomstig de daar bijbehorende instructies.

Elker voldoet op een aantal onderdelen niet aan de Veldnormen terugdringen vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals de inzet van generieke maatregelen en het niet navolgbaar zijn van de noodzakelijkheid voor inzet van de maatregel. De inspectie vraagt om een verbeterplan. Daar waar de samenwerking met de opdrachtgevende gemeenten en ketenpartners nodig is om verbetering te realiseren, wordt van alle partijen een gedeelde verantwoordelijkheid verwacht om te komen tot een passende oplossing geredeneerd vanuit het belang van de jongeren.

---

1 Inleiding

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd voert toezicht uit naar de ombouw van de JeugdzorgPlus. Als onderdeel van dit toezicht voerde de inspectie in oktober 2023 toezicht uit bij Stichting Elker (hierna: Elker) in Groningen. In dit rapport staan de uitkomsten van dit toezicht.

Aanleiding: Verbetering is nodig in JeugdzorgPlus voorzieningen

De aanleiding voor het toezicht is de snelle afname van het aantal plaatsingen van jongeren in de gesloten jeugdhulp. De inspectie maakt zich zorgen dat, tijdens maar ook na de ombouw van de JeugdzorgPlus, jongeren en gezinnen die complexe problemen hebben, niet tijdig passende hulp (van voldoende kwaliteit) krijgen. Meer informatie over de ombouw JeugdzorgPlus en de aanleiding van het toezicht staat nader beschreven in een [toelichting](#) die de inspectie op haar website publiceerde.

Om te bepalen waar het toezicht van de inspectie zich precies op moest richten, voerde de inspectie begin 2023 een verkennend toezicht uit. Zo spraken inspecteurs met 81 jongeren over hun ervaringen met de hulp die zij ontvingen. In de [publicatie](#) van juli 2023 staan de eerste bevindingen van de inspectie en ook waar de inspectie zich het meeste zorgen om maakt. De inspectie vindt namelijk dat verbetering binnen de JeugdzorgPlus nodig is. In het bijzonder als het gaat om toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen. Uit de gesprekken met jongeren blijkt dat vrijheidsbeperkende maatregelen nog té veel worden toegepast. Andere aandachtspunten zijn het voorkomen van overplaatsingen, de tijdigheid en beschikbaarheid van passende hulp en het organiseren van passend onderwijs/dagbesteding gedurende het verblijf van jongeren in de JeugdzorgPlus.

Door toezichtbezoeken uit te voeren bij alle JeugdzorgPlus instellingen maakt de inspectie inzichtelijk in hoeverre de instellingen op dit moment voldoen aan de veldnormen terugdringen vrijheidsbeperkende maatregelen, en waar de meeste prioriteiten liggen in het verbeteren van de kwaliteit. De veldnormen zijn, vooruitlopend op het in werking treden van de wet rechtspositie gesloten jeugdhulp, door de sector opgesteld en zij hebben zich aan de toepassing hiervan met ingang van 1 juli 2023 gecommitteerd. De inspectie wil instellingen stimuleren dat zij hun eigen veldnormen hanteren en daarnaast ontwikkelingen in het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen bevorderen en versnellen. Ook haalt de inspectie tijdens het toezicht informatie op over interne en externe factoren die het toepassen van de veldnormen en het bieden van tijdige en passen hulp en onderwijs/dagbesteding bevorderen of belemmeren, zowel op niveau van de instelling als op regionaal en landelijk niveau.

Nadat de inspectie de vijftien toezichtonderzoeken heeft uitgevoerd bij alle locaties van de JeugdzorgPlus instellingen, stelt zij een overkoepelende rapportage op. Doel hiervan is om rode draden en externe factoren die de ontwikkelingen in de af- en ombouw van de gesloten jeugdzorg en het terugdringen van vrijheidsbeperking belemmeren te adresseren bij stakeholders op regionaal en landelijk niveau.

Opzet van het onderzoek

Voor het toezicht hanteert de inspectie vijf thema's:

1. Passende hulp en onderwijs/dagbesteding
2. Preventie van vrijheidsbeperking
3. Uitvoering en toetsing van vrijheidsbeperkende maatregelen
4. Evaluatie en reflectie
5. Bestuurlijke organisatie en cultuur van team en organisatie

Voor thema 1 maakt de inspectie gebruik van de thema's 'uitvoering hulp' en 'uitvoering doorlopend & geïntegreerd dagprogramma' uit het Kwaliteitskader JeugdzorgPlus 2.0, maart 2019.

- [Kwaliteitskader-JeugdzorgPlus-2.0.pdf \(jeugdzorgnederland.nl\)](#)

Daarnaast maakt de inspectie voor dit thema gebruik van de definitie van passende hulp zoals gehanteerd vanuit het programma passende hulp.

- [Toezicht op passende jeugdhulp | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd \(igj.nl\)](#)

Voor de thema's 2 t/m 5 maakt de inspectie gebruik van de Veldnormen terugdringen vrijheidsbeperkende maatregelen, oktober 2022

- [JEU-Veldnormen-okt2022-2.pdf \(jeugdzorgnederland.nl\)](#)

De inspectie gebruikt voor dit toezicht verschillende informatiebronnen. De informatie uit deze bronnen wordt met elkaar vergeleken en gewogen. De bronnen die de inspectie voor dit toezicht gebruikt zijn terug te vinden in de bijlage.

De ombouw van JeugdzorgPlus in regio Noord Nederland/Groningen

In het kader van de ombouw van de JeugdzorgPlus dienen alle jeugdhulpregio's een bovenregionaal plan op te stellen, dat op verzoek van de VNG en het ministerie van VWS halfjaarlijks moet worden geactualiseerd. De actualisaties per landsdeel tezamen moeten een zo volledig en actueel mogelijk landelijk beeld opleveren.

Elker is in Noord Nederland een belangrijke aanbieder van (hoog)specialistische jeugdhulp. Samen met Jeugdhulp Friesland biedt het momenteel JeugdzorgPlus in de jeugdhulpregio's Groningen, Friesland en Drenthe. Jeugdhulp Friesland heeft het besluit voorgenomen om de JeugdzorgPlus locatie Woodbrookers in 2024 te beëindigen. Hierdoor is sprake van een versnelde transformatie en verdere afbouw van die locatie.

De drie jeugdhulpregio's Friesland, Drenthe en Groningen en de twee aanbieders van JeugdzorgPlus locaties in de regio's (Jeugdhulp Friesland en Elker Jeugdhulp en Onderwijs) hebben met elkaar in september 2021 een bovenregionale visie op de ombouw van JeugdzorgPlus Noord-Nederland opgesteld. Het uitgangspunt van deze visie is dat in 2030 in Noord-Nederland geen jongeren meer gesloten worden geplaatst en dat de instellingen voor JeugdzorgPlus, in de huidige vorm, niet meer bestaan.

Op het moment van toezicht was er geen vastgesteld, uitgewerkt en geactualiseerd bovenregionaal plan voor de ombouw van de JeugdzorgPlus. Voorafgaand aan de toezichten aan de JeugdzorgPlus instellingen heeft de inspectie een gesprek gevoerd met de wethouders van de drie jeugdhulpregio's. In dit gesprek hebben de wethouders toegelicht dat zij werken aan een uitvoeringsplan van deze visie.

Als onderdeel van de bovenregionale visie is Elker, samen met Jeugdhulp Friesland op 3noordniveau bezig met een plan "opbouw, ombouw en afbouw JZ+". Onderdeel daarvan zijn onder andere de afbouw opname, perspectiefbepaling, verklarende analyse en het terugdringen spoedmachtigingen. Elker werkt aan deze onderdelen onder andere door voorlichting en gesprekken met verwijzers, andere JZ instellingen, ouders en jongeren.

Beschrijving Stichting Elker in Groningen

Elker staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41013213. Elker helpt ouders, kinderen, jongeren en scholen in Noord-Nederland bij complexe opgroei-, onderwijs- en opvoedvragen door de inzet van (hoog)specialistische hulp. Het aanbod van Elker loopt uiteen van verschillende vormen van ambulante ondersteuning/behandeling, open en gesloten residentiële jeugdhulp, beschermd wonen, actuele opvang en onderwijs (Portalis).

Het toezicht richtte zich op de JeugdzorgPlus (gesloten residentiële jeugdhulp) van Elker. Jongeren tussen de 12-18 jaar oud kunnen op grond van een door de kinderrechter uitgesproken machtiging in de JeugdzorgPlus van Elker worden geplaatst. De JeugdzorgPlus voorziening heeft sinds 2021 plek voor 24 jongeren. Er zijn zes groepen van maximaal vier jongeren. Per twee geschakelde groepen van maximaal vier jongeren is er een team van drie jeugdzorgmedewerkers werkzaam waarvan een aantal SKJ geregistreerd is. In 2023 waren er gemiddeld 22 van de 24 plekken bezet (93%).

Het Servicepunt JeugdzorgPlus is een samenwerkingsverband waarin het behandelaanbod van de aangesloten zorginstellingen samenkomt. Elker werkt in het Servicepunt samen met Accare, Yorneo, Ambiq, JB Noord, PC Noord, WIJ Groningen en VNN. Het doel van het Servicepunt is gesloten behandeling zoveel mogelijk voorkomen of verkorten door hulp vanuit verschillende specialismen aan te bieden (zorg beter, logischer en gericht organiseren). Hulpverleners, verwijzers, jongeren en ouders kunnen bij het Servicepunt terecht voor informatie en advies, met vragen of voor aanmeldingen. Ook organiseert het Servicepunt zorgoverleggen.

Portalis Keerpunt (VSO cluster 4) is de interne school van deze JeugdzorgPlus voorziening. Deze school verzorgt onderwijs of arbeidstoeleiding aan de jongeren die bij JeugdzorgPlus van Elker geplaatst zijn. In hetzelfde pand – maar wel gescheiden van de JeugdzorgPlus – is een Kleinschalige Voorziening Justitiële Jeugd (KVJJ) gehuisvest.

Elker heeft een éénhoofdige raad van bestuur en een raad van toezicht bestaande uit een voorzitter en drie leden. Er is sprake van duale aansturing waarbij een clustermanager algemene zaken en een clustermanager behandelzaken gezamenlijk de teamleider en de gedragswetenschappers aansturen, die de directe aansturing van de groepen doen en op hun beurt ook dual samenwerken. De clustermanager algemene zaken heeft onder andere de opdracht om de JeugdzorgPlus om/af te bouwen en de vrijheidsbeperkende maatregelen terug te dringen.

2 Conclusie

In dit hoofdstuk geeft de inspectie haar conclusies weer. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk beschreven hoe het vervolg van het toezicht eruit zal zien.

Passende hulp

De inspectie concludeert dat medewerkers van Elker zich samen met het onderwijs (Portalis) inzetten om voor iedere jongere een passend en integraal dagprogramma en passende hulp te organiseren. Voor jongeren die uitvallen binnen het onderwijs of uit de klas gestuurd worden is niet altijd een alternatief in de vorm van dagbesteding of opvang op de groep beschikbaar.

De inspectie kan niet beoordelen in hoeverre de hulp aansluit op de verklarende analyse, omdat deze voor de jongeren ontbreekt. In 2024 gaat Elker zelf starten met het opstellen van een verklarende analyse als deze nog niet door de verwijzer/plaatser wordt aangeleverd.

Elker kan niet altijd aan alle geplaatste jongeren de meest passende vorm van hulp bieden. JeugdzorgPlus is soms de enige optie omdat voorliggende plekken onvoldoende aansluiten bij de problematiek van de jongeren of niet beschikbaar zijn. De inspectie heeft ernstige zorgen over regionale en landelijke beschikbaarheid van passende (vervolg)plekken voor jongeren met (zeer) complexe problematiek.

Terugdringen inzet vrijheidsbeperkende maatregelen

De inspectie concludeert dat Elker zich inspant om de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen verder terug te dringen. De inspectie is positief over de manier waarop Elker alternatieven toepast ter voorkoming van de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen en handelingsalternatieven heeft opgenomen in de signaleringsplannen van de jongeren. Bij toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen verloopt de inzet grotendeels overeenkomstig de daar bijbehorende instructies. Elker voldoet op een aantal onderdelen niet aan de Veldnormen *terugdringen vrijheidsbeperkende maatregelen*, waaronder het generiek inzetten van deurverklikkers, cameratoezicht en de inname van mobiele telefoons. De navolgbaarheid over de noodzakelijkheid van de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen ontbreekt in veel dossiers.

Tot slot werkt Elker met de afbouw van vrijheidsbeperkende generieke maatregelen in plaats van de opbouw van maatregelen. En hoewel Elker een werkproces heeft ingericht om te leren en te verbeteren op de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen, is de registratie een aandachtspunt.

Randvoorwaarden

Elker is in de basis voldoende financieel toegerust om de afbouw van vrijheidsbeperving mogelijk te maken. Zo is er ruimte ontstaan om drie in plaats van twee medewerkers op de groep te plaatsen.

De inspectie concludeert dat Elker in het kunnen bieden van passende zorg en het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen ook afhankelijk is van externe factoren. Het voorgenomen besluit van Jeugdhulp Friesland om de locatie Woodbrookers te sluiten zorgt voor druk om de jongeren te plaatsen binnen Elker. De inspectie constateert dat er voor meervoudige complexe zorg voor jeugd in de regio onvoldoende passende plekken zijn. Ook wordt de uitstroom bemoeilijkt vanwege het ontbreken van tijdig passend aanbod.

De inspectie acht het van groot belang dat een bovenregionaal uitvoeringsplan voor de ombouw van JeugdzorgPlus wordt uitgewerkt en vastgesteld. Hierbij dient als uitgangspunt te gelden dat er kwalitatief en kwantitatief toereikend en passend hulpaanbod is voor de complexe doelgroep die de JeugdzorgPlus bedient.

Vervolg

In reactie op het conceptrapport heeft Elker de inspectie laten weten dat zij aan de slag gaat met de genoemde verbeterpunten in het rapport. De inspectie verwacht dat Elker de verbeterpunten vertaalt in een verbeterplan met concrete maatregelen inclusief termijnen waarbinnen deze maatregelen geïmplementeerd zijn. Dit verbeterplan moet voor 1 februari 2024 aan de inspectie worden verzonden. Het plan wordt getoetst op volledigheid, ambitie en realisme. Waar in het kunnen voldoen aan de gestelde normen en het bewaken van voldoende beschikbaar passend hulpaanbod de (samenwerking met) de regio, opdrachtgevende gemeenten en ketenpartners nodig zijn, verwacht de inspectie dat alle partijen een gedeelde verantwoordelijkheid voelen om te komen tot een passende oplossing geredeneerd vanuit het belang van de jongeren.

De veldnormen bevatten de aankondiging dat deze regelmatig, op basis van de ervaringen, geëvalueerd worden. Gezien de geconstateerde overeenkomsten bij de JeugdzorgPlus instellingen in de registratie en evaluatie van vrijheidsbeperkende maatregelen, roept de inspectie Elker op om, samen met de overige JeugdzorgPlus aanbieders, tenminste op deze thema's het gesprek te voeren over de ervaringen die zijn opgedaan bij het implementeren van de veldnormen en te bezien of bijstelling van de veldnormen nodig is. Dit, met inachtneming van de vereisten die de Wet rechtspositie gesloten jeugdzorg aan de registratie stelt.

Tevens gaat de inspectie in gesprek met een vertegenwoordiging van de gemeenten uit de regio Noord Nederland/Groningen over de randvoorwaarden en de inspanningen die nodig zijn om te komen tot een kwalitatief en kwantitatief toereikend en passend hulpaanbod voor de complexe doelgroep die de JeugdzorgPlus bedient.

Op basis van het verbeterplan en de uitkomst van het gesprek met de regio bepaalt de inspectie het vervolg op dit toezichttraject.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het toezicht gepresenteerd, zoals de inspectie deze aantrof op het moment van toezicht. De inspectie beschrijft per thema wat haar bevindingen zijn en licht deze toe. Ook heeft zij aandacht voor de factoren die op de thema's van invloed zijn en beschrijft deze onder de verschillende thema's.

Thema 1: Passende hulp en onderwijs/dagbesteding

Jongeren en hun ouders hebben recht op tijdig passende en ononderbroken hulp en onderwijs/dagbesteding. De inspectie beschrijft bij dit thema of het de organisatie lukt om dit te realiseren en welke factoren een rol spelen indien het niet lukt.

Onderstaand leest u de bevindingen van de inspectie, wat hierin opvalt en welke factoren van invloed zijn op het betreffende thema.

Thema	
1	Passende hulp en onderwijs/dagbesteding
	De inspectie verwacht dat de instelling aan iedere jongere passende hulp en dagbesteding biedt die aansluit op het plan met een verklarende analyse. Tevens verwacht de inspectie dat de hulp bijdraagt aan het afwenden van de onveiligheid/ontwikkelingsbedreiging van de jongere en dat het gezin deze hulp tijdig en ononderbroken ontvangt.

Bevindingen van de inspectie:

Plaatsing van jongeren bij Elker

Uit het gesprek met de manager behandelingen en de aangeleverde documenten blijkt dat de helft van de plaatsingen in 2023 (januari – september) spoedplaatsingen betreft. Het aantal spoedmachtigingen in 2023 is ten opzichte van 2022 afgenomen (van 60% naar 51%). Elker had na de zomer 2023 een opname stop, daar is nu geen sprake meer van.

In de regionale plannen staat het belang van een gedeelde verklarende analyse voorafgaand aan de plaatsing in de JeugdzorgPlus. De inspectie hoort in de gesprekken met medewerkers en verwijzers dat verklarende analyses voorafgaand aan de plaatsing ontbreken. De manager behandelingen en gedragswetenschapper vertellen dat Elker vanaf 2024 zelf verklarende analyses gaat opstellen voor de jongeren die bij hen geplaatst worden, indien die nog niet bij de aanmelding zijn aangeleverd.

Voorafgaand aan iedere (crisis)plaatsing screent de gedragswetenschapper van Elker informatie over de jongere, die bij de verwijzer en het servicepunt beschikbaar is. De gedragswetenschapper voert tijdens de screening een risico-inventarisatie uit en stelt een voorlopig behandelplan op. Ook onderzoekt de gedragswetenschapper in welke groep de jongere het beste geplaatst kan worden (voor zover de beschikbare plekken dit mogelijk maakt) om toekomstige overplaatsingen zoveel mogelijk te voorkomen. De manager behandelzaken vertelt in het gesprek met de inspectie dat de jongeren in het geval van een spoedmachtiging dezelfde dag nog kunnen worden opgenomen.

De inspectie ziet in de cliëntdossiers dat de meeste jongeren die bij Elker geplaatst zijn uit de regio komen. Verwijzers vertellen dat jongeren voor de plaatsing bij Elker op andere plekken afgewezen zijn afgewezen of dat dat niet langer een passende/veilige plek was. In het gesprek met de clustermanager algemene zaken en teamleider en een gesprek met een verwijzer komt ook het gebrek aan ander passend aanbod ter sprake, bijvoorbeeld voor jeugdigen met ggz-problematiek of de forensische doelgroep. Mede daardoor, en door de acute onveiligheid, ervaren medewerkers van Elker druk om jongeren op te nemen.

Ouders en verwijzers ervaren een wisselende betrokkenheid bij de hulp aan de jongere. In enkele gesprekken met ouders en verwijzers hoort de inspectie dat er niet altijd goed geluisterd wordt naar de visie van de ouder of verwijzer of dat zij niet worden uitgenodigd voor gesprekken of niet wordt geïnformeerd.

Dagprogramma

Uit de gesprekken en documentatie blijkt dat Elker zich inspant om voor alle jongeren een doorlopend integraal dagprogramma op te stellen. Onderdeel van het dagprogramma zijn onderwijs (door Portalis) of dagbesteding, gezamenlijke eetmomenten, wek- en bedtijden, taken, therapie en vrije tijd/sporten. Niet alle jongeren volgen het volledige onderwijsprogramma, dit is maatwerk per jongere. Momenteel heeft Elker vijf jongeren die niet het reguliere onderwijsprogramma volgen. Voorbeelden die de medewerkers geven is dat er voor een jongere die geen onderwijs volgt, passende dagbesteding is gevonden en een andere jongere gaat wel naar school met één-op-één begeleiding maar volgt een alternatief onderwijsprogramma.

Jongeren geven in de gesprekken aan dat zij veel tijd zelf moeten vullen en dat zij zich ook vervelen. Daarnaast hoort de inspectie dat als de jongere uit de klas wordt gestuurd, zij terugkomen op de groep en dat daar geen alternatief aanbod is. Na de herfstvakantie is er een pilot gestart waarbij jongeren direct worden opgevangen door de jeugdzorgwerker en er wordt op maat gekeken wat die jongere nodig heeft om zo snel mogelijk weer in te kunnen stromen in het onderwijs. Onderwijs en zorg kunnen met elkaar afstemmen in een kernteam rondom een jongere en bij de dagstart, vertellen medewerkers. Maar deze momenten vinden niet altijd plaats of zijn gevuld zijn met operationele zaken en dagelijkse gebeurtenissen, waardoor ze onvoldoende benut worden om stil te staan bij de ontwikkeling van de jongere.

“We hebben te veel vrije tijd, daar krijg je domme dingen van. Zou meer naar buiten willen. Meer uitjes, naar klimbos of zwembad of zo. Er zijn hier twee gymzalen waar we kunnen sporten. Dat doen we uit verveling.” *jongere*

Behandeling en begeleiding

Uit de gesprekken met medewerkers, ouders en jongeren blijkt dat opname bij Elker in de meeste gevallen leidt tot het afwenden van onveiligheid en ontwikkelingsbedreigingen op korte termijn. Op de langere termijn zijn jongeren, ouders, verwijzers en hulpverleners van Elker minder tevreden over de passendheid van de hulp. Dit komt onder andere omdat het (interne) aanbod aan behandeling en diagnostiek beperkt is of niet tijdig kan worden ingezet vanwege wachtlijsten (bijvoorbeeld voor traumatherapie).

Elker biedt alle jongeren in de JeugdzorgPlus in ieder geval (ter overbrugging) cognitieve gedragstherapie. Hiertoe is een aantal jeugdzorgwerkers opgeleid. De interne capaciteit voor psychomotorische therapie (PMT) was afgelopen jaar beperkt, vanwege onderbezetting in die functie. Inmiddels heeft Elker weer een vaste PMT-er waar jongeren, wanneer dat geïndiceerd is, snel kunnen instromen.

Hulpaanbod in de regio

Uit de gesprekken met medewerkers blijkt dat er voor jongeren met een Licht Verstandelijke Beperking (LVB), met GGZ-problematiek of een forensische achtergrond beperkt passend aanbod in de regio is. Soms worden deze jongeren vanwege het gebrek aan passend aanbod, dan toch in de JeugdzorgPlus van Elker opgenomen. Het vinden van een passende (vervolg)plek voor deze jongeren is een groot probleem benoemen de medewerkers.

Uit de gesprekken met jongeren, ouders en medewerkers blijkt dat voor de meeste jongeren een vervolgplek bekend is. Het doorstromen naar een passende vervolgplek lukt vanwege het beperkte aanbod in de regio en de wachtlijsten echter niet altijd tijdig.

Conclusie en verbeterpunten:

De inspectie is positief over de inzet van Elker om voorafgaand aan de plaatsing de jongere te screenen en daarbij beschikbare informatie betreft. Dit draagt bij aan het bieden van passende hulp en een individueel integraal dagprogramma. Ook vindt de inspectie het positief dat het aantal spoedplaatsingen in 2023 is afgenomen ten opzichte van 2022. De inspectie kan niet beoordelen in hoeverre de hulp aansluit op de verklarende analyse, omdat deze voor de jongeren ontbreekt.

De inspectie concludeert daarnaast dat op de volgende knelpunten verbetering nodig is om een passend dagprogramma en passende hulp daadwerkelijk uit te voeren:

- Beschikbaarheid van (intern) aanbod aan behandeling en diagnostiek.
- Het bieden van een alternatief dagprogramma voor jongeren die uit de klas zijn verwijderd of zich vervelen.
- Betrekken van ouders en verwijzers bij de hulp aan jongeren.

De inspectie ziet de volgende verbeterpunten in samenwerking met de opdrachtgevende gemeenten of ketenpartners:

- Het ontbreken van een verklarende analyse voorafgaand aan de plaatsing.
- Afstemming met Portalis Keerpunt (onderwijs) over de ontwikkeling van jongeren (inclusief zinvol dagprogramma).
- Een tekort aan (vervolg)plekken.

Thema 2: Preventie van vrijheidsbeperking

In dit thema kijkt de inspectie naar wat de hulpaanbieder doet om de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen te voorkomen, waarbij het belangrijk is dat preventie plaatsvindt voor, tijdens en na opname van jongeren in de JeugdzorgPlus.

Onderstaand leest u de bevindingen van de inspectie, wat hierin opvalt en welke factoren van invloed zijn op dit thema.

Thema	
2	Preventie van vrijheidsbeperking
De inspectie verwacht dat de instelling al het mogelijke probeert om vrijheidsbeperking van een jongere te voorkomen door voorafgaand aan de plaatsing opties ter voorkoming van gedwongen plaatsing af te wegen en een jongere niet buiten kantoortijden op te nemen, m.u.v. acute crisis. Daarnaast verwacht de inspectie dat jeugdzorgwerkers met jongere en ouders signaleringsplannen opstellen en alternatieve interventies inzetten en deze opnemen in het hulpverleningsplan ter voorkoming van vrijheidsbeperking. Tot slot verwacht de inspectie dat jongeren bij binnenkomst geïnformeerd worden over de huisregels, klachtenregeling en vertrouwenspersoon.	

Bevindingen van de inspectie:

Screening

De manager behandelzaken vertelt dat een jongere altijd wordt gescreend. Ook als er sprake is van een spoedmachtiging. Binnen zeven dagen na plaatsing voeren de gedragswetenschapper, verwijzer, jongere en coach een plaatsingsgesprek. Dan worden risico's besproken en bepaald welke vrijheidsbeperkende maatregelen nodig zijn.

De inspectie hoort een voorbeeld waarbij op basis van de screening door Elker de verwachting was dat de JeugdzorgPlus van Elker niet een passende plek zou zijn. Met de betrokken partijen is toen een zorgoverleg georganiseerd en naar alternatieven gezocht. De jongere is uiteindelijk buiten de regio in een gesloten voorziening geplaatst. De manager behandelzaken vertelt dat zo'n situatie een uitzondering betreft.

In de veldnormen terugdringen vrijheidsbeperkende maatregelen is de norm 'Geen opname buiten kantoortijden, tenzij er sprake is van acute crisis' opgenomen. Uit de gesprekken met de manager behandelzaken, jeugdzorgwerkers, jongeren en ouders blijkt dat een aantal jongeren wel buiten kantoortijden is opgenomen en dat dit veelal om spoedmachtigingen gaat. In alle gevallen heeft er tijdens kantoortijden een screening plaatsgevonden door de gedragswetenschapper. Het management geeft aan dat dit aantal is afgenomen.

Signaleringsplannen

Uit de gesprekken en cliëntdossiers blijkt dat met alle jongeren een signaleringsplan is opgesteld. Deze plannen worden door de coaches met de jongeren gemaakt, vertellen de jongeren. De gedragswetenschapper geeft feedback op het concept signaleringsplan waarna het wordt vastgesteld. Voor medewerkers en jongeren zijn deze signaleringsplannen bekend, blijkt uit de gesprekken met hen. In de periodieke voortgangsbesprekingen (VGB) wordt het signaleringsplan besproken met de jongere. De betrokkenheid van ouders of voogd bij deze signaleringsplannen wisselt tussen helemaal niet betrokken tot alleen geïnformeerd over de inhoud.

“Ja, ik heb een signaleringsplan. Dat is met van die kleurtjes. Mijn coach was bij het maken ervan betrokken” *jongere*

Alternatieven voor vrijheidsbeperking

Om de inzet van vrijheidsbeperking te voorkomen, ziet de inspectie in signaleringsplannen en behandelplannen dat jeugdzorgwerkers alternatieve interventies inzetten. De inspectie hoort in gesprekken met jongeren en ouders dat alternatieven met hen besproken zijn. Als voorbeelden noemen jongeren een rondje fietsen of lopen om te voorkomen dat het gedrag van de jongere escaleert wanneer de spanning oploopt. De inspectie ziet dit ook terug in de cliëntdossiers. Medewerkers geven aan dat zij kijken welke alternatieven passend zijn bij de jongere. Ook benoemen de medewerkers dat zij de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen proberen te voorkomen door de-escalerend te handelen.

De gedragswetenschappers zijn betrokken bij het opstellen van de behandelplannen waar vrijheidsbeperkende maatregelen onderdeel van uitmaken. Uit de gesprekken met jongeren en ouders en inzage in cliëntdossiers blijkt dat de vrijheidsbeperkende maatregelen die opgenomen zijn in het behandelplan, besproken zijn met de jongere en ouders. Zo kunnen de jongeren met wie de inspectie sprak aangeven welke vrijheidsbeperkende maatregelen bij hen mogen worden ingezet. Het valt de inspectie op dat er bij plaatsing gestart wordt met het opnemen van een basispakket aan vrijheidsbeperkende maatregelen in het behandelplan. Elker kiest er voor om deze maatregelen gedurende de plaatsing af te bouwen in plaats van te starten met een beperkt aantal maatregelen en die waar nodig uit te breiden. Dit is niet conform de veldnorm die uitgaat van het ‘nee, tenzij principe’.

Informatie over regels en cliëntpositie

Teneinde jongeren goed te informeren over hun plaatsing en hun rechten hoort de inspectie van medewerkers dat iedere jongere een informatiemapje krijgt met daarin onder andere de huisregels en informatie over de klachtenregeling en de vertrouwenspersonen van Jeugdstem. De inspectie ontving voorafgaand aan het toezicht het informatieboekje *Kennismaking JZ+, Welkom bij Elker JZ+* waarin informatie staat over klachten en Jeugdstem. Uit de gesprekken met jongeren blijkt dat de informatie bij hen bekend is. De informatie over de klachtenprocedure en vertrouwenspersonen is echter niet bij alle ouders bekend.

Het management vertelt dat Elker toewerkt naar basisafspraken over omgangsvormen. Daarin komt de nadruk op normale omgangsvormen en daarnaast individuele afspraken op maat passend bij de hulpvraag en met soms de (tijdelijke) toevoeging van vrijheidsbeperkende maatregelen.

Conclusie en verbeterpunten:

De inspectie is positief over de manier waarop Elker inzet op alternatieve maatregelen ter voorkoming van de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen. Voor alle jongeren is een signaleringsplan opgesteld waarin deze alternatieven staan beschreven.

De inspectie concludeert daarnaast dat bij Elker verbetering nodig is op de volgende punten:

- Betrekken en informeren van ouders bij het opstellen van de signaleringsplannen.
- In de behandelplannen vrijheidsbeperkende maatregelen minimaal inzetten en indien nodig uitbreiden (opbouwen vrijheidsbeperking in plaats van afbouwen van het brede aantal vrijheidsbeperkende maatregelen om daarna vrijheden te kunnen verwerven).
- Actief informeren van ouders over de klachtenregeling en onafhankelijke vertrouwenspersoon Jeugdstem.

Thema 3: Uitvoering en toetsing van vrijheidsbeperkende maatregelen

Het uitgangspunt bij de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen moet zijn: 'Nee, tenzij'. Dat is waar de inspectie in dit thema naar kijkt. De inspectie kijkt ook of de hulpaanbieder, als vrijheidsbeperkende maatregelen wel worden ingezet, voldoet aan bepaalde voorwaarden en of belangrijke rechtsbeginselen in acht worden genomen.

Onderstaand leest u de bevindingen van de inspectie, wat hierin opvalt en welke factoren van invloed zijn op dit thema.

Thema	
3	Uitvoering en toetsing van vrijheidsbeperkende maatregelen
De inspectie verwacht dat de instelling bij de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen uitgaat van het 'nee, tenzij' principe waarbij vrijheidsbeperking alleen wordt ingezet nadat alternatieven zijn geprobeerd, de toepassing multidisciplinair is afgewogen en proportioneel is. Ook verwacht de inspectie dat de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen overeenkomstig de daar bijbehorende instructies verloopt.	

Bevindingen van de inspectie:

Inzet vrijheidsbeperkende maatregelen

Uit de gesprekken met medewerkers en management blijkt dat in het afgelopen jaar binnen Elker veel veranderd is met betrekking de inzet van de vrijheidsbeperkende maatregelen. Zo bestaat sinds april 2023 de afzonderingsruimte niet meer en grijpen medewerkers minder fysiek in, vanuit de visie Geweldloos Verzet en Positive Behavior Support. De veldnormen en het uitgangspunt 'Nee, tenzij' krijgen de aandacht, waardoor medewerkers steeds bewuster handelen en kiezen voor het inzetten van alternatieven.

Sommige medewerkers benoemen dat het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen snel gaat en dat zij zich niet altijd goed geïnformeerd en betrokken voelen bij de ontwikkelingen. Ook is ten tijde van het toezicht een deel van de nieuwe medewerkers nog niet volledig getraind in de-escalerend handelen en veilig fysiek ingrijpen. Dat maakt dat deze medewerkers zich soms onzeker en handelingsverlegen voelen. In de gesprekken vertellen medewerkers bijvoorbeeld dat een gevolg van het niet/minder fysiek ingrijpen is dat de politie vaker ingeschakeld wordt en dat jongeren materiele schade aanrichten.

Over de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen geven de medewerkers aan dat zij deze alleen inzetten als dit noodzakelijk is, passend bij de individuele behandeling van de jongere, wanneer dit is besproken met de jongere en ouders en als deze zijn opgenomen in het behandelplan. Vanaf het moment dat een jongere wordt opgenomen, is er een basispakket aan vrijheidsbeperkende maatregelen vastgelegd in een plan.

Tijdens het plaatsingsgesprek dat binnen zeven dagen na plaatsing plaatsvindt, wordt in overleg met de gedragswetenschapper bepaald welke vrijheidsbeperkende maatregelen ingezet mogen worden (maatwerk). De inspectie merkt op dat jongeren gedurende hun plaatsing meer vrijheden kunnen krijgen (afbouw van vrijheidsbeperkende maatregelen) op basis van goed gedrag. Voorbeelden hiervan zijn toegang tot het balkon, verlof en telefoongebruik.

Uit de gesprekken met jongeren en medewerkers, en uit het dossieronderzoek maakt de inspectie op dat Elker bij sommige jongeren vrijheidsbeperkende maatregelen toepast die niet in het behandelplan van de jongere zijn opgenomen. Zo zijn de inzet van deurverklikkers, kamerplaatsing met deur op slot ('s nachts altijd op slot, bij kamerplaatsing soms op slot) en camera's op de gang niet vastgelegd en gemotiveerd. Op de kamers van de jongeren is geen cameratoezicht. Wat betreft de rustmomenten geven medewerkers aan dat dat jongeren gedurende de rustmomenten niet per se op hun kamer hoeven te verblijven. Jongeren maken zelf een keuze of zij op gezette tijden naar hun kamer willen.

Uit de voorbeelden die medewerkers en jongeren noemen blijkt dat de controle aan kleding altijd gebeurt vanuit het vierogenprincipe en door iemand van gelijke geslacht. Jongeren en medewerkers vertellen tevens dat er bij een kamerplaatsing elke 10 of 15 minuten contact is. In het gesprek met medewerkers komt naar voren dat er eigenlijk nooit een beperking in contact met familie wordt opgelegd, tenzij noodzakelijk om de veiligheid te borgen.

Veilige ruimte

Jongeren kunnen in hun eigen kamer in afzondering worden geplaatst, met de deur op slot. De chillkamer kan door jongeren worden gebruikt op basis van vrijwilligheid of op basis van het behandelplan/signaleringsplan. De deur van de chillkamer gaat dan niet op slot. De afzonderingsruimte bestaat sinds april 2023 niet meer.

Noodzakelijkheid

De medewerkers vertellen de inspectie dat een aantal vrijheidsbeperkende maatregelen bij *alle* jongeren wordt ingezet. Zo gaan alle slaapkamers in de nacht op slot, zijn er deurverklikkers én is er cameratoezicht op de gang. Naast dat deze maatregelen voor alle jongeren gelden, zijn ze dubbel op. In de dossiers mist de inspectie de motivatie per vrijheidsbeperkende maatregel. Daarom is niet vast te stellen of de maatregel noodzakelijk is en passend bij de jongere. Een voorbeeld is ook dat bij plaatsing alle jongeren hun telefoon moeten inleveren (zonder motivatie van de noodzakelijkheid). De inspectie hoort bovendien van jongeren dat urinecontroles structureel worden ingezet (bij terugkomst van verlof), zonder dat daar een directe aanleiding of vermoeden van middelengebruik aan ten grondslag ligt.

Elker geeft in reactie op het rapport aan dat met betrekking tot urinecontroles het 'nee, tenzij'-principe wordt gehanteerd en dat het geen standaard procedure is bij terugkeer van verlof.

Conclusie en verbeterpunten:

De inspectie concludeert dat Elker er in slaagt om alternatieven voor vrijheidsbeperking in te zetten, te werken met groepen van maximaal vier jongeren en drie medewerkers per groep in te zetten. Ten aanzien van het juist toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen concludeert de inspectie dat deze grotendeels verlopen overeenkomstig de daar bijbehorende instructies.

De inspectie concludeert daarnaast dat Elker op onderstaande punten niet aan de *Veldnormen terugdringen vrijheidsbeperkende maatregelen* voldoet en dus verbetering nodig is:

- Het afsluiten van slaapkamerdeuren tijdens de nacht en (soms) bij kamerplaatsing.
- De inzet van alternatieven ter voorkoming van het generiek toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals het de deurverklikkers, afsluiten van slaapkamerdeuren, camera's op de gang en telefoon inname bij plaatsing voor alle jongeren (noodzakelijkheid en proportionaliteit). Het generiek inzetten van vrijheidsbeperkende maatregelen is wettelijk niet toegestaan.
- Het uitsluitend toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen die zijn opgenomen in het behandelplan (tenzij er sprake is van een noodsituatie). Het is wettelijk niet toegestaan om deze maatregelen in andere situaties toe te passen.
- De noodzaak tot inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen navolgbaar vastleggen in de dossiers (Nee, tenzij).

Thema 4: Evaluatie en reflectie

In dit thema kijkt de inspectie naar wat de hulpaanbieder en de medewerkers doen om op passende wijze te leren van de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen, om dit uiteindelijk af te kunnen laten nemen.

Onderstaand leest u de bevindingen van de inspectie, wat hierin opvalt en welke factoren van invloed zijn op dit thema.

Thema	
4	Evaluatie en reflectie
De inspectie verwacht dat er na inzet van een vrijheidsbeperkende maatregel altijd een evaluatie plaatsvindt met jongere, ouders/verzorgers en medewerkers om van te leren en ter vermindering van stress en trauma. Ook verwacht de inspectie dat het signaleringsplan na iedere incident met de jongere wordt besproken en geëvalueerd. Tot slot verwacht de inspectie dat de instelling het inzetten van alle vrijheidsbeperkende maatregelen registreert en analyseert op zowel jongere- team- als organisatieniveau om op de inzet en het beleid van vrijheidsbeperving te kunnen reflecteren en deze (verder) terug te dringen.	

Bevindingen van de inspectie:

Evaluatie incidenten

Uit de gesprekken met medewerkers en jongeren hoort de inspectie dat incidenten en de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen worden nabesproken met de jongere om het contact te herstellen. Medewerkers benoemen daarnaast dat zij onderling het incident of de maatregel kunnen nabespreken, bijvoorbeeld bij intervisie of na een dienst. De manager behandelzaken benoemt dat ook de gedragswetenschappers betrokken worden bij de evaluatie per ingezette maatregel.

De inspectie treft in de dossiers vrijwel geen evaluatieverslagen aan. Medewerkers en jongeren geven aan dat niet iedere inzet van een vrijheidsbeperkende maatregel standaard geëvalueerd wordt met de medewerker, jongere en ouders/voogd. Uit de gesprekken met jongeren en medewerkers blijkt niet dat de (evaluatie van de) inzet van een vrijheidsbeperkende maatregel standaard tot evaluatie of aanpassing van het signaleringsplan leidt.

Voortgangsbesprekingen

Eens per 4-6 weken vindt er een voortgangsbespreking (VGB) plaats waarbij jongere, ouders, verwijzer, jeugdzorgwerker, gedragswetenschapper en andere betrokken hulpverleners het behandelplan en signaleringsplan (inclusief vrijheidsbeperkende maatregelen) bespreken en evalueren.

Uit de gesprekken met jongeren en ouders komt naar voren dat tijdens een VGB kan worden besloten welke vrijheidsbeperkende maatregelen worden afgebouwd. Onderwijs en de onderwijsdoelen zijn geen standaard onderwerp tijdens het VGB.

Registratie van ingezette vrijheidsbeperkende maatregelen

Elker heeft een incidentenregistratiesysteem ingericht in Care4. Van verschillende medewerkers hoort de inspectie dat niet alle vrijheidsbeperkende maatregelen worden geregistreerd. Zij vertellen dat de grote incidenten en excessen geregistreerd worden. Bij de dossierinzage ziet de inspectie onder andere dat niet alle kamerplaatsingen en urinecontroles geregistreerd worden.

Bij inzage in de registratie zie de inspectie ook niet dat conform de veldnormen het doel en de duur van de vrijheidsbeperkende maatregel worden geregistreerd. De aantallen en aanleiding van de vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen wel geregistreerd worden. Het management geeft bij de inspectie aan dat er nog geen registratienormen zijn vastgesteld. Medewerkers geven aan dat het nieuwe registratieformulier een verbetering is ten opzichte van het vorige formulier maar dat het nog steeds veel tijd vraagt. Uit de gesprekken komt naar voren dat het nut en de noodzaak van registreren volgens een aantal medewerkers ontbreekt. Zo vertellen zij na registratie geen terugkoppeling te ontvangen.

“Het nieuwe registratieformulier is makkelijker dan voorheen, maar het registreren kost veel tijd en kost sowieso veel energie omdat we het niet zinvol vinden”. *Medewerker*

Analyse van ingezette vrijheidsbeperkende maatregelen

Op basis van de vrijheidsbeperkende maatregelen die in het incidentenregistratiesysteem staan, maakt de praktijkbegeleider analyses over de groepen heen en per groep. De inspectie heeft deze analyses ingezien. Medewerkers vertellen dat deze analyses niet periodiek worden besproken met de teams.

De gedragswetenschappers hebben een rol bij het ondersteunen van de medewerkers bij de transformatie vertelt de manager behandelzaken. Ze benoemt het belang van reflecteren op hoe het beleid in de praktijk werkt om knelpunten te signaleren en op te heffen.

Werkgroep Terugdringen Vrijheidsbeperkende Maatregelen (TVM).

Elker heeft een werkgroep ingericht die zich richt op het terugdringen van de vrijheidsbeperkende maatregelen (TVM). Vanuit elk team is een jeugdzorgwerker aangesloten bij de werkgroep. Verder bestaat de werkgroep uit de praktijkbegeleider, gedragswetenschapper, teamleider en clustermanager behandelzaken. De werkgroep volgt de voortgang van de implementatie van de veldnormen. Analyses van de incidenten/vrijheidsbeperkende maatregelen worden ook besproken in de werkgroep en deze werkgroep levert input voor het Landelijk Netwerk.

Wederzijdse consultatie

Elker heeft in 2023 een collega JeugdzorgPlus organisatie bezocht. De bevindingen zijn besproken in de werkgroep TVB, maar ook in het landelijke directeuren- en besturenoverleg. Een medewerker geeft aan dat Elker van deze collega JeugdzorgPlus organisatie wil leren met betrekking tot de groepsregels (basisafspraken over omgangsvormen).

Conclusie en verbeterpunten:

De inspectie vindt het positief dat het willen leren en verbeteren van de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen breed leeft binnen Elker, maar constateert tegelijkertijd dat het voor medewerkers nog zoeken is in hoeverre enerzijds de veiligheid en ontwikkeling van jongeren en medewerkers gegarandeerd kan worden, terwijl anderzijds conform de veldnormen gewerkt moet worden.

De inspectie concludeert daarnaast dat Elker op de volgende punten nog niet aan de *Veldnormen teruggingen vrijheidsbeperkende maatregelen* voldoet en dus is verbetering nodig:

- Het bespreken en evalueren van het signaleringsplan met de jongere na ieder incident.
- De registratie van de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen.
- De evaluatie op casus- en overstijgend niveau van de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen met jongere, ouders/verzorgers en medewerkers.
- Het delen en bespreken van de analyses van de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen op zowel jongere- team- als organisatieniveau in de teams.

Thema 5: Bestuurlijke organisatie en cultuur van team en organisatie

Het is belangrijk dat het bestuur van de hulpaanbieder zorgt voor de randvoorwaarden waaronder medewerkers kunnen werken aan het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen. In dit thema kijkt de inspectie hiernaar.

Onderstaand leest u de bevindingen van de inspectie, wat hierin opvalt en welke factoren van invloed zijn op dit thema.

Thema	
5	Bestuurlijke organisatie en cultuur van team en organisatie
De inspectie verwacht dat de directie leiderschap en urgentie toont gericht op voortdurende verbetering en het creëren van voorwaarden waaronder scholing, stabiele en passende personeelsformatie en een maximale groepsgrootte van 4 tot 6 jongeren waardoor medewerkers kunnen werken aan het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen.	

Bevindingen van de inspectie:

Visie

Uit de gesprekken en ontvangen documenten blijkt dat Elker achter de af- en ombouw van de JeugdzorgPlus staat en actief werkt aan het terugdringen van de vrijheidsbeperkende maatregelen.

Uit de ontvangen documentatie en gesprekken met medewerkers blijkt dat Elker ontwikkelingsgericht werkt waarbij Positive Behavior Support, Cognitieve gedragstherapie en Geweldloos Verzet de basis vormen. Medewerkers zetten in op een goede relationele verbinding met de jongeren en zetten stappen in de afbouw van vrijheidsbeperkende maatregelen. Het uitgangspunt hierbij is 'geen vrijheidsbeperkende maatregelen, tenzij dit nodig is in het kader van behandelplan van de individuele jongeren'. De inspectie ziet dit uitgangspunt in de praktijk nog onvoldoende terug.

In het gesprek met het management komt naar voren dat het bestuur keuzes heeft gemaakt en stappen heeft gezet die de ombouw JeugdzorgPlus en het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen ondersteunen. Zo is er na de zomer van 2023 sprake geweest van een tijdelijke clientstop om rust te creëren op de groepen en worden alle medewerkers stapsgewijs geprofessionaliseerd. Door het aannemen van extra personeel, staan er nu drie jeugdzorgwerkers verspreid over twee groepen van ieder vier jongeren, waar er voorheen twee jeugdzorgwerkers op groepen van acht jongeren stonden.

Uit de gesprekken met medewerkers blijkt echter dat zij zich vanuit de organisatie niet altijd voldoende ondersteund voelen bij het kunnen werken aan het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen. Zo geven zij als voorbeeld dat zij onvoldoende zijn meegenomen in het besluit om het gebruik van de afzonderingsruimte volledig af te schaffen. Het is voor hen niet altijd duidelijk wat er nu van hen verwacht wordt en welk alternatief zij hiervoor kunnen inzetten.

Afstemming onderwijs en zorg

Portalis Keerpunt (onderwijs) en JeugdzorgPlus hebben, blijkt uit de gesprekken, elk hun eigen cliëntregistratiesystemen, cliëntplannen en scholingsaanbod voor medewerkers. De samenwerking tussen onderwijs en zorg biedt mogelijkheden voor meer integraliteit als het gaat om de cliëntplannen, het dagprogramma voor jongeren, de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen en de professionalisering van medewerkers.

Deskundigheidsbevordering

Alle medewerkers (inclusief ZZP-ers) hebben de trainingen Basis Fysieke Weerbaarheid, Communicatie en De-escalerend werken en Geweldloos Verzet gevolgd of volgen de scholing uiterlijk in november 2023, vertellen medewerkers en management. Dit betreffen trainingen die jaarlijks worden herhaald. Sommige medewerkers vertellen de inspectie dat deze trainingen onvoldoende handvatten bieden om er in de praktijk mee te werken. Een gevolg is dat zij zich niet altijd veilig voelen of jongeren geen veiligheid kunnen bieden. Daarnaast maakt het een aantal medewerkers onzeker dat nog niet alle medewerkers geschoold zijn.

Uit het gesprek met de gedragswetenschapper en manager behandelzaken blijkt dat de medewerkers van de school nog niet getraind in Geweldloos Verzet. De medewerkers van Portalis zijn geschoold in Positive Behavior Support. In de gesprekken vertellen medewerkers dat er op onderdelen overlap is, maar dat het hen ook goed lijkt als docenten getraind worden in Geweldloos Verzet zodat er op een vergelijkbare manier gehandeld wordt.

Randvoorwaarden

Het management van JeugdzorgPlus Elker geeft in het gesprek met de inspectie aan financieel op orde te zijn (met een aanvullende financiering) en dat er in de basis voldoende financiële middelen zijn om vrijheidsbeperking terug te dringen. Vanaf 2024 gaan de dagtarieven en salarissen van jeugdzorgwerkers omhoog en daarnaast zal de financiering vanaf de nieuwe aanbestedingsperiode op basis van beschikbare plekken in plaats van bezetting geschieden.

Gedurende een periode is er een tekort geweest aan gedragswetenschappers binnen de JeugdzorgPlus. Medewerkers vertellen dat dit van invloed is geweest op de screening en matching van aanmeldingen en dat het tekort niet heeft bijgedragen aan de ontwikkelingen binnen de JeugdzorgPlus. Ten tijde van het toezicht is er een extra gedragswetenschapper beschikbaar gesteld (op ZZP-basis).

Conclusie en verbeterpunten:

De inspectie concludeert dat Elker stappen heeft gezet in het creëren van goede randvoorwaarden om jongeren passende zorg te bieden en de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen verder terug te dringen o.a. door het bieden van scholing aan personeel. Ook biedt de financiële situatie van Elker voldoende ruimte om verder te kunnen werken aan het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen.

De inspectie ziet hierbij de volgende aandachtspunten:

- het consistent handelen vanuit het 'nee, tenzij'- principe waarbij als uitgangspunt geldt dat vrijheidsbeperkende maatregelen alleen worden ingezet indien dit nodig is in het kader van de behandeling van de individuele jongere.
- het meenemen van de medewerkers in de ontwikkelingen en hen betrekken of informeren over de afwegingen bij besluiten.
- dat de aangeboden trainingen voldoende handvatten bieden om in de praktijk mee te kunnen werken.
- de afstemming tussen Onderwijs en JeugdzorgPlus.

De inspectie concludeert daarnaast dat Elker hierbij afhankelijk is van externe factoren.

- Kwalitatief en kwantitatief toereikend en passend hulpaanbod voor de complexe doelgroep die de JeugdzorgPlus bedient dient bovenregionaal als uitgangspunt te gelden.

Bijlage: Verantwoording van het toezicht

De inspectie voerde het toezicht bij Elker uit op dinsdag 17 oktober 2023. Om tot een gefundeerd oordeel te komen, gebruikte de inspectie voor het toezicht verschillende informatiebronnen. De informatie uit deze bronnen is met elkaar vergeleken en gewogen. Voor het toezicht zijn de volgende bronnen betrokken:

- Individuele gesprekken met vijf jongeren.
- Telefonische gesprekken met drie ouders van jongeren waarmee de inspectie heeft gesproken
- Telefonische gesprekken vier verwijzers.
- Een gesprek met de clustermanager algemene zaken, teamleider en praktijkbegeleider.
- Een gesprek met de gedragswetenschapper Portalis en clustermanager behandelzaken.
- Twee groepsgesprekken met vijf jeugdzorgwerkers.
- De check van vijf dossiers van jongeren, onder andere op de aanwezigheid van een signaleringsplan en registratie (mogelijke) inzet en toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen. Hierbij was een medewerker aanwezig. De inspectie zag de dossiers in van de jongeren waarmee zij heeft gesproken.
- Rondleiding verblijfsruimten.
- Lunch met jongeren en groepsleiders op twee groepen.
- Analyse van de volgende documenten:
  - Ingevulde vragenlijst m.b.t. opleiding en training medewerkers, toepassing en registratie van vrijheidsbeperkende maatregelen en crisisplaatsingen
  - Huisregels/basisafspraken omgangsvormen Elker residentieel
  - Kennismaking JZ+, Welkom bij Elker JZ+
  - Opleidingsbeleid Elker, Leren en ontwikkelen
  - GZ Opleidingsbeleidsplan
  - OG Opleidingsbeleidsplan
  - Visie en beleidsplan Elker op toepassing (terugdringen) VBM
  - Afhandelingsformulier incidentenmodule Care4
  - Overzichten groepen Wijmers, Fivel, Delthe januari 2023 t/m augustus 2023 (groepsgrootte, beschikbare plaatsen en bezetting).
  - Overzicht personeelsverloop en verzuim
  - Overzicht inzet personeel (niet) in loondienst
  - Overzicht crisisplaatsingen 2022 en 2023
  - Resultaten incidentenregistratie Elker juli t/m september 2023
  - Bovenregionale visie Jeugdhulp Plus Noord-Nederland 2030, versie 22 september 2021

Duidelijk. Onafhankelijk. Eerlijk.

www.igj.nl